

TENNESSEE WILLIAMS, *TRAMVAJ ZVAN ŽUDNJA*, RED. VALENTINA TURCU, HNK U VARAŽDINU, PREMIJERA 10. SVIBNJA

Tramvaj zvan suvremenost

PIŠE ANDRIJA TUNJIĆ

Hana Hegdušić (Blanche)
i Ivica Pucar (Kowalski)

Drama *Tramvaj zvan Žudnja* Tennesseeja Williamsa nije samo njegov najveći kazališno-književni uspjeh nego je suvremena drama koja je suvremenost potvrdila i 10. svibnja na pozornici varaždinskoga HNK-a u zanimljivoj dramaturškoj obradi i režiji koreografinje Valentine Turcu. U ponašanju i reakcijama Williamsovih protagonista, kako ih je dramski pročitala i redateljski nadogradila, prepoznajemo neuroze našega doba, osobito strah od stvarnosti života, koji je posljedica depresije i frustracija življenja.

Krhkost žena i agresivnost muškaraca, nerazumijevanje muškaraca i žena, neprihvatanje različitosti, latentna i potisnuta homoseksualnost, općenito duševna nestabilnost i nezadovoljstvo životom, opća je značajka Williamsova dramskog opusa, što je i naša stvarnost. I stvarnost protagonista *Tramvaja zvan Žudnja*, njihov unutarnji svijet, koji ne nalazi adekvatno uporište u gruboj stvarnosti koja nije, kako kaže protagonistica Blanche DuBois, „ljepota duše, bogatstvo duha, plemenitost srca“, koja ne živi od mašte, iluzija i duhovnosti. Stvarnost i okrutnost takva života, misli Blanche, moguće je nadvladati jedino žudnjom za izgubljenom mladošću, nježnošću i ljubavlju. Jedino ilu-

zijom života. Zato i „ne govori istinu“, nego „ono što bi trebalo biti istina“. Takvo njezino shvaćanje života, kao i njezin južnjački aristokratski status, razlozi su nesporazuma i sukoba sa sestrim muškim radnikom, poljskim useljenikom Stanleyjem Kowalskim, i ostalim osobama drame.

Drama počinje Blancheinim posjetom mlađoj sestri Stelli, udanoj za Kowalskog, čija se ljubav prema Stelli svodi na sirovu strast. Šok toga otkrića, kao i njezina razočaravajuća iskustva, prvo s mužem, mladim siromašnim pjesnikom koji se ubio kada je otkrila njegovu prikrivenu homoseksualnost, a onda i brojne neuspješne seksualne veze s muškarcima poslije toga, u njoj razaraju vjeru u novu ljubav i novi brak. Skrivanje prošlosti i prodaja imanjanja na koje je preko Stelle pravo polagao i Stanley, a osobito nagovaranje sestre da napusti Stanleyja jer je prostak, s kojim se „može živjeti samo u krevetu“, nikako se nije uklapalo u život koji je živio Kowalski. Sučeljavanje ekstremnosti kulminira sukobom koji završava raskrinkavanjem i padanjem svih maski Blanche DuBois.

Radi se o drami o dobru, zlu i žrtvi – koja zbog mrtve prošlosti prepoznaje tek ružnoću sadašnjosti koja vodi u „samo ludilo“

stvarnosti, što postaje i socijalna drama. Ali je i drama psihotičnih ispada čiji dramski poticaji izvire „iz panoptikuma kompleksa i dubokih želja podsvijesti“ i nisu „samo nosilac poetskog smisla već vrlo važan činilac tragičnog ritma njegove radnje“. Taj sadržaj nudi Williams. A što nudi interpretacija redateljice Turcu?

Ona Williamsa posuvremenjuje. Odbacuje južnjački američki ugođaj i radnju smješta u današnje vrijeme i svjetski prostor; u suvremeno namješten stan bez duše (scenograf Marko Japelj), s problemima kao što su grubijanstvo, nasilje, sirovi seks, opijanje, droga, što prati suvremena *obleka* i glazba. U tom hedonističkom i konzumerističkom izlogu života može se imati sve što je potrebno modernom čovjeku. Čak i umišljaj, koji se u predstavi pojavljuje u poetiziranom liku Blanchina pokojnog muža pjesnika, koji se šeće u prostorima njezina trajanja. Sadržaj tog života iluzija upotpunjuje kupaonica u obliku prozirnog uspravnog pleksiglas-valjka, gdje Blanche tijelo uređuje za žudenoga romantičnog muškarca, kao što je Mitch, i sa sebe spire prljavštinu neželjenih dodira, nakon Stanleyjeva silovanja.

U Williamsov svijet i živote njegovih protagonista redateljica Turcu smjestila je pro-

bleme suvremene Blanche, koja postaje žrtva današnjega neoliberalnog svjetonazora, njegovih frustracija, iluzija i žudnja. Potencirala je i rastvorila slojeve drame koji korrespondiraju s problemima „slobodnog“ čovjeka, koji je rob i žrtva „ludila“ koje i sam stvara i u kojem ima mjesta samo za Stanleyja Kowalskog, ne i za Blanche DuBois. Ali u kojem su oboje gubitnici jer su oboje žrtve manipulacija gospodara novoga svjetskog poretka, koji se često predstavlja kao zaštitnik ljudske savjesti, ljudskog dostojanstva i ljudske žudnje.

Sažimajući sve te prijevare i manipulacije Valentina Turcu ponudila je provokativnu dramu 21. stoljeća. O sadržaju te drame Vesna Kosec-Torjanac, dramaturginja i autorica teksta u kazališnoj afiši, piše: „Danas, u 21. stoljeću, nakon raznih deklaracija o ljudskim pravima, o ravnopravnosti spolova, poslije poststrukturalizma i postmodernizma, postidealizma, feminizma i teorije *queera*, otvorenih granica, multikulturalizma, dostupnosti svijeta preko interneta, slobode u svim oblicima: vjerske, nacionalne, političke, determinirane krupnim kapitalom ... još uvijek za slobodom – žudimo.“

Sažimajući sveukupnost ponuđenih dostignuća gospodara neoliberalnoga svjetskog poretka i prepoznajući u njemu samo još jednu prijevaru, sličnu zavaravanju od kojega živi Blanche, redateljica, dramaturginja i autorica glazbenog koncepta Valentina Turcu složila je intrigantnu predstavu kojom dominira koreografska racionalnost i hladnoća glumačke izvedbe. Inzistiranje na izvanjskim koreografskim efektima osiromašilo je dramskost protagonista, bogatstvo i nijanse dramskog sadržaja, što je mnoga dramska mjesta učinilo nezanimljivima. Zbog toga je kvaliteta glumaca – Hane Hegdušić (Blanche), Ivica Pucara (Kowalski), Dore Fišter (Stella) i ostalih – ostala neiskorištena.